

כיצד להגיב לספר הלבן של שנת 1939?

משימה לתלמידים

הרקע. תוכנית החלוקה של וועדת פיל נידחת ע"י הערבים הפלסטינים, והמרד הערבי התחדש ברחבי פלשתינה-א"י. בריטניה נטשה את התוכנית והקימה את וועדת וודהד. דו"ח הוועדה היה ביטוי לשינוי בעמדת בריטניה ובמצב הבין לאומי. הבריטים התחילו להבין כי מלחמה עם גרמניה היא בלתי נמנעת וצריך להיערך לכך. לדעתם תמיכת העולם המוסלמי חשובה הרבה יותר מתמיכת התנועה הציונית והיישוב הקטן בארץ. המשמעות של הבנה זאת הייתה נטישת הברית עם הציונות שהחלה עם הצהרת בלפור. הביטוי המובהק לשינוי המדיניות הזה הוא הספר הלבן של מאי 1939, המכונה הספר הלבן של מקדונלד (שר המושבות הבריטי).

עיקרי הספר הלבן:

- בתוך 10 שנים תקום מדינה דו-לאומית אחת בארץ לתושבים הערבים והיהודים.
- ב-5 השנים הבאות תותר עלייתה של 75 אלף יהודים בלבד.
- בתום ה-5 שנים כל עלייה יהודית נוספת תותנה בתמיכת הערבים.
- תוגבל רכישת הקרקעות ליהודים ל-עד 5 % משטחה של ישראל.

במהלך שנת 39 התפתחה מחלוקת בין ראש הסוכנות דויד בן גוריון ובין שותפו להנהגת מפא"י ברל כצנלסון סביב השאלה: "איך להגיב לספר הלבן?"

כצנלסון: "לא בחסדכם [הבריטים] ניתנה לנו הארץ, ולא מחוקותיכם נובעת זכותנו לשוב אליה ולחיות בה [...] אנו מבקשים את העיקר: יהודים בארץ. לכן איני להוט אחרי התנגשויות. איני מבקש קונפליקטים. איני רודף אחר הצד הרומנטי שבדבר. אני רוצה 'תכלית': יהודים."

בו גוריון: "אנחנו צריכים לאחוז במטודים [לאמץ שיטות] ההולמים את המצב החדש [...] **מרד עליה**: הטרדת הממשלה האנגלית [...] לא עלייה נסותרת למען הרבות עד כמה שאפשר יהודים בארץ, אלא עלייה [כשיטה] של מלחמה פוליטית, שלא תיתן מנוח לממשלה האנגלית, שתזעזע את דעת הקהל."

המטלה. דמיינו שאתם בכירים בתנועה הציונית בשנת 1939.

מהי הדרך הטובה ביותר להילחם במגבלות ובמגמה המדינית של הספר הלבן?

הציעו הצעות להנהגה הציונית.

כתב: יוני דגן